

4. Бень Т. Г. Интегральная оценка финансового состояния предприятия / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Финансы Украины. – 2002. – № 6. – С. 53–59.
5. Тыжненко Л. А. Аддитивно-мультипликативная модель рейтинговой оценки уровня финансового состояния предприятия // Бизнес Информ. – 2005. – № 5–6. – С. 80–92.
6. Райс Ентоні. Розкриття таємниці фінансової звітності / Пер. С. англ. За ред. канд. екон. наук С. Ф. Голова. – Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2001. – 240 с.
7. Венецкий И. Г. Основные математико-статистические понятия и формулы в экономическом анализе: Справочник / И. Г. Венецкий, В. И. Венецкая. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Статистика, 1979. – 447 с.
8. Справочник по вероятностным расчетам. М., Воен-издат, 1970. – 536 с.
9. Сайт цифровых учебно-методических материалов ВГУЭС: Анализ рентабельности: [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: http://abc.vvsu.ru/Books/pp_bu_analiz_audit_preddipl_p_rakt/page0005.asp
10. Хотомлянский А. Л., Анализ показателей финансового состояния предприятия / А. Л. Хотомлянский, М. Д. Белявцева, В. М. Чаплинская // Вестник Приазов. гос. техн. ун-та: Сб. науч. тр. – Мариуполь, 1996. – №2. – С. 228–234.
11. Гиляровская Л. Т. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия / Л. Т. Гиляровская, А. А. Вехорева. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.
12. Гиляровская Л. Т. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия / Л. Т. Гиляровская, А. А. Вехорева. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.

Аннотация. Разработана и предложена комплексная интегральная модель оценки финансового состояния машиностроительного предприятия.

Ключевые слова: интегральная модель, оценка финансового состояния, машиностроительное предприятие.

Summary. The complex integrated model of valuation of financial condition of the machine-building enterprise is developed and offered.

Keywords: integrated model, valuation of financial condition, the machine-building enterprise.

Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Українська Л.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Шраменко О.В.

УДК 330.142.23

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА»

**Юшко С.В., к.е.н., доцент,
Лугова А., студентка (ХНЕУ)**

В статті досліджено різні погляди на формулювання економічної категорії «капітал підприємства» та уточнено його сутність з погляду еволюційного підходу та функціонального призначення.

Ключові слова: капітал підприємства, структура капіталу, фінансові ресурси.

Постановка проблеми. З позиції фінансового менеджменту капітал підприємства характеризує спільну вартість засобів в грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів. Капітал підприємства є основним чинником виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин. Питання щодо сутності та дослідження економічного змісту дефініції «капітал підприємства» було розглянуто в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів таких як: І.О. Бланк, І.Т.

Балабанов, Ю.М. Воробйов, В.В. Ковальов, І.Г. Лук'яненко, Н.А. Русак та ін [1, 3, 4, 6, 7, 9].

Але поряд з цим залишається відсутність єдиного підходу до формулювання поняття «капітал підприємства», який би всебічно та багатоаспектно розкривав економну сутність категорії.

Метою статті є критичний ретроспективний аналіз існуючих формулювань поняття «капітал підприємства» та уточнення його змісту з позиції еволюційного підходу та функціонального призначення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В теорії економічної науки зазвичай наводиться багато трактовок поняття «капітал підприємства». В досліджуваних роботах, як правило, виділяють функціональні особливості капіталу, його речовинні ознаки, вплив на формування фінансово-економічних результатів діяльності підприємства.

У сучасній українській економічній теорії існує дуже багато визначень капіталу підприємства. Таке розмаїття поглядів відображає деяку відірваність української економічної науки

від тих процесів, які сьогодні відбуваються в нашій перехідній економіці. Також це свідчить про певне нерозуміння законів функціонування ринкової економіки, які поступово приходять на зміну командно-адміністративній системі, або ж про не дуже вдалу спробу поєднати особливості цих двох систем в одне ціле. Безперечно, це ускладнює розгляд теоретичних аспектів кругообігу капіталу та практики його формування в умовах адаптації економіки України до ринкового середовища.

Розмаїття поглядів стосовно визначення капіталу підприємства зумовлене, перш за все, неоднозначним трактуванням суті капіталу у вітчизняній та зарубіжній літературі.

Критичне дослідження дефініції та генезису капіталу дає змогу констатувати, що для визначення суті капіталу характерними є два протилежних погляди: з одного боку економісти трактують капітал як сукупність матеріальних цінностей, а з другого – як вартість, яка авансується на придбання факторів виробництва.

З точки зору історичної еволюції категорії «капітал» виділяють три основні підходи до його формування, що представлено на рис. 1 [5].

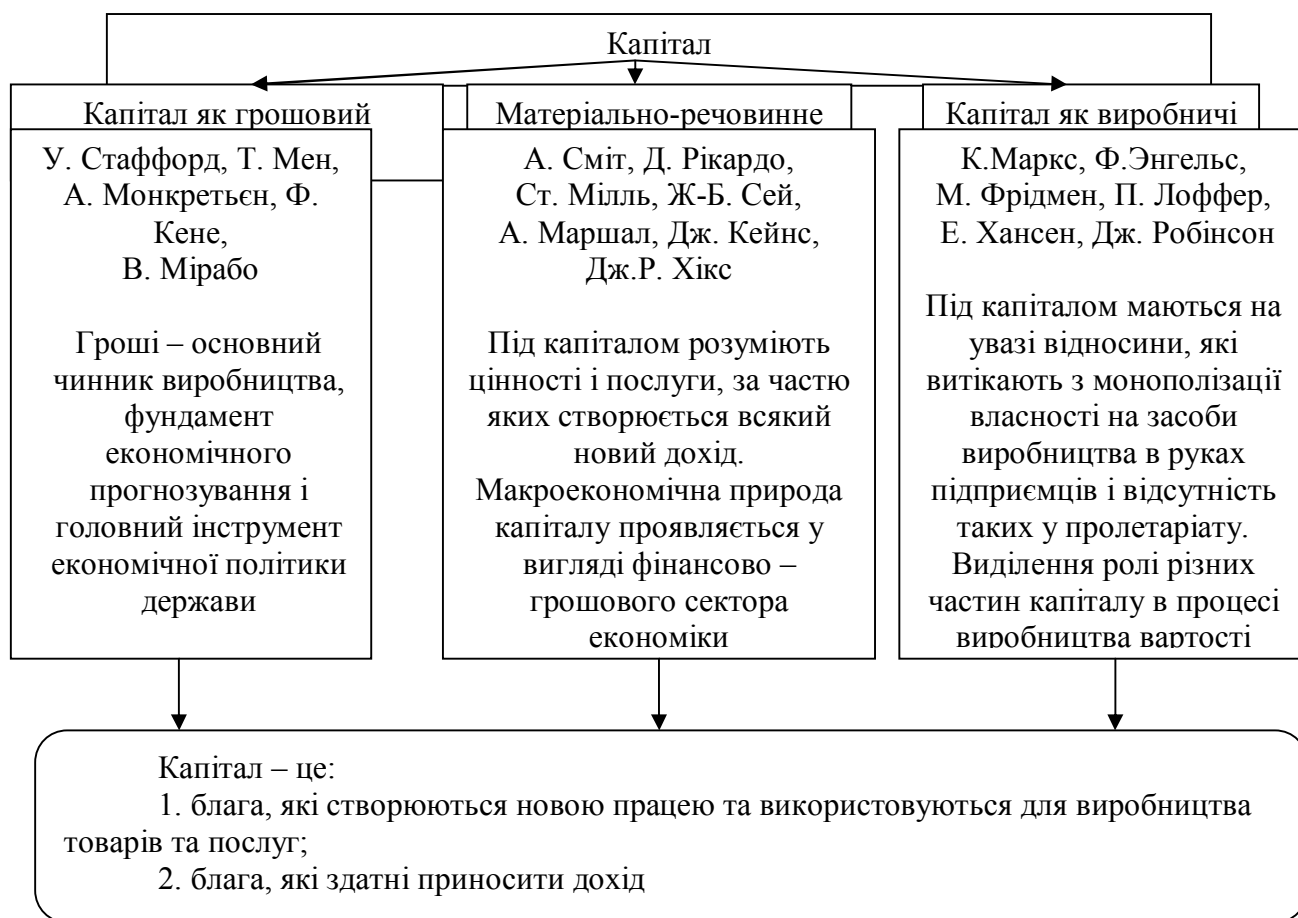

Рисунок 1 - Еволюційні підходи до визначення поняття «капітал»

У сучасній західній економічній науці капітал трактується як «блага довготривалого використання, створені людиною для виробництва інших товарів і послуг». Це визначення капіталу служить загальною основою для різних понять, використаних у вжитку і в економічній літературі. Проте, сучасні вітчизняні учені по-різному трактують капітал.

Основними представниками сучасної школи є Бланк І.О., Грачов О.В., Ковальов В.В., Воробійов Ю.М., Стоянова О.С., Балабанов І.Т., Лук'яненко І.Г., Школьник І.О. та ін.

Розглянувши трактування капіталу підприємства різними ученими, нами виділені декілька підходів. Одні автори під капіталом підприємства мають на увазі всю власність, що знаходиться в його розпорядженні, сформовану як за рахунок власних, так і за рахунок позичкових засобів.

Деякі автори при визначенні об'єму капіталу підприємства включають короткострокові зобов'язання, залишаючи в його складі тільки активи, сформовані за рахунок власного (акціонерного) капіталу і довгострокових фінансових зобов'язань.

Третій підхід до визначення суми капіталу заснований на виключенні із загальної валюти балансу тільки короткостроковій кредиторській заборгованості нефінансового характеру (товарного кредиту, що надається постачальниками).

Так, І.Т. Балабанов пише: «Капітал — це частина фінансових ресурсів. Капітал — це гроші, випущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу» [1].

Н.А. Русак і В.А. Русак відзначають, що капітал «...це засоби, вкладені в суб'єкт господарювання на початку або впродовж господарської діяльності з метою отримання прибутку (доходу)» [9].

В.В. Селезньов дає таке визначення: «Капітал — це фінансові ресурси, які використовуються на розвиток виробничого процесу (покупка сировини, товарів і інших предметів праці, робочої сили, інших елементів виробництва), що складають капітал в його грошовій формі» [10].

С.В. Моїсєєв вважає, що фінансовий капітал — це фінансові кошти підприємства, відображені в пасиві його бухгалтерського балансу. При цьому фінансовий капітал поділяється на власний, тобто сформований за рахунок власних джерел фінансових ресурсів, і позичковий, формування якого здійснюється за рахунок позичкових фінансових джерел [8].

В.Г. Білоліпецький визначає капітал як «...частину фінансових ресурсів, задіяних підприємством в оборот, і доходи, що вони приносять від цього обороту. У цьому розумінні капітал виступає як перетворена форма фінансових ресурсів» [2].

І.О. Бланк, розглядаючи капітал з позиції фінансового менеджменту формулює його визначення таким чином: «Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів» [3].

Порівняльна характеристика тлумачень поняття «капітал» сучасними авторами приведена в табл. 1 [1, 2, 3, 8, 9, 10].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика підходів до визначення поняття «капітал»

Автор	Визначення	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Балабанов І.Т.	частина фінансових ресурсів, які пущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу	Найзагальніше поняття, яке можна дати вкладенню грошових коштів	Визначення капіталу тільки як фінансових ресурсів
Русак Н.А., Русак В.А.	засоби, вкладені в суб'єкт господарювання на початку або впродовж господарської діяльності з метою отримання прибутку (доходу)	Визначення короткострокових і довгострокових зобов'язань	Немає конкретного визначення складу засобів, що вкладаються в суб'єкт господарювання
Селезньов В.В.	фінансові ресурси, які використовуються на розвиток виробничого процесу (покупка сировини, товарів, робочої сили, інших елементів виробництва)	Робить акцент на короткостроковом у вкладенні грошових коштів	Носить синтетичний характер, визначає капітал тільки в грошовій формі
Моїсєєв С.В., Терьохін В.І.	це фінансові кошти підприємства, відображені в пасиві його бухгалтерського балансу	Виділення у складі фінансового капіталу власних і позичкових засобів	Вузьке поняття, не відображає напряму руху засобів підприємства

1	2	3	4
Білоліпецький В.Г.	частина фінансових ресурсів, задіяних підприємствою в оборот, і доходи, що вони приносять від цього обороту	Капітал виступає як перетворена форма фінансових ресурсів	Виключення короткострокових фінансових зобов'язань
Бланк І.О.	характеризує загальну вартість засобів в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів	Найповніше визначення з погляду врахування структури грошових коштів	Не несе в собі визначення цільового використання засобів

Таким чином, визначення поняття капітал залежить від того як кожен автор трактує дане поняття. Проте, всі ці визначення позначають капітал як вкладення фінансових ресурсів (власних і позичкових засобів) в підприємство з метою їх збільшення в майбутньому.

Проведене дослідження поняття «капітал» дозволяє стверджувати, що капітал – категорія неоднозначна і аналіз її виключно з фінансової точки зору, та особливостей отримання доходу неприйнятно.

В результаті проведеного дослідження, з урахуванням особливостей трактувань поняття «капітал» з часів зародження економічної думки до сучасного часу, та з урахуванням особливостей сучасної економічної думки, з позиції функціонального призначення дефініції в дослідженні використовуватиметься наступне визначення: «Капітал – це сукупність грошових, матеріальних і нематеріальних активів господарюючого суб'єкта, які мобілізовані з різних джерел і які беруть участь в операційних та інвестиційних процесах з метою отримання доходу та/або максимізації ринкової вартості активів підприємства».

Виходячи із даного поняття капіталу, можна стверджувати, що капітал підприємства формується за рахунок різних зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування та розподіляється на матеріальні і нематеріальні активи, що створюють дохід, приймаючи участь в різних виробничих процесах. У зв'язку з цим, виникає необхідність розгляду особливостей формування структури капіталу підприємства.

Структура капіталу – спеціальне логічне поняття, введене в сучасний фінансовий аналіз для позначення комбінації (співвідношення) джерел позичкового і власного фінансування, яка прийнята в підприємства для реалізації її ринкової стратегії. В сучасній економічній літературі термін часто замінюють поняттям «фінансовий важіль», і цей вираз увійшов до лексики не

випадково. Важіль – інструмент, що полегшує або примножує ефект затрачених зусиль. Залучення позичкового фінансування повинне

працювати на стратегічні задачі власника. У контексті фінансування термін «фінансовий важіль» посиляє нас до регулярної практики фінансування довгострокового розвитку за рахунок позичкових засобів заради досягнення інтересів власника, а точніше, заради зростання ринкової вартості активів підприємства.

Разом з тим, необхідно розділяти поняття склад та структура капіталу підприємства.

Склад капіталу підприємства – це сукупність (перелік) формуючих його елементів, а структура – співвідношення (питома вага) даних елементів.

Склад і структура капіталу підприємства чинників виробничого, економічного і організаційного характеру, що визначаються поряд, в різних галузях і підгалузях економіки різні. У таких фондомістких видах економічної діяльності підприємства, як виробництво машин та устаткування переважаючим елементом капіталу є амортизаційні відрахування. У легкій промисловості і торгівлі значна частка належить заробленому прибутку. Разом з тим, одне підприємство на різних етапах діяльності має в своєму розпорядженні різний склад і структуру капіталу. Кінцева структура капіталу підприємства визначається шляхом аналізу міри впливу окремих джерел додаткового капіталу на той, що функціонує спочатку і зміни в ньому співвідношення власної і позичкової складової.

Висновки. На основі критичного ретроспективного аналізу існуючих формулювань поняття «капітал підприємства» було уточнено його зміст з позиції еволюційного підходу та функціонального призначення. Такий підхід може бути використаний при обґрунтуванні політики управління капіталом підприємства, що є перспективним напрямом подальших досліджень у даній галузі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабанов И.Т. Финансовый менеджмент. Как управлять капиталом? / И.Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1995. — 384 с.

2. Белоліпецький В.Г. Финансы фирмы / В.Г. Белоліпецький. – Спб.: «Пітер», 2002. – 456 с.
3. Бланк И. А. Управление формированием капитала / Бланк И.А.- К.: «Ника-Центр», 2008. – 512 с.
4. Воробйов Ю.М. Особливості формування фінансового капіталу підприємств / Воробйов Ю.М. // Фінанси підприємства. - 2002. - №2. - С 13-19.
5. Зборовська Ю. О. Капітал підприємства: теоретичні аспекти визначення суті капіталу / Ю. О. Зборовська // Формування ринкових відносин в Україні. — 2007. — № 7 - 8. — С. 35 - 38.
6. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев. - М.: Финансы и статистика, 2000 – 512 с.
7. Лук'яненко І.Г. Шляхи підвищення ефективності регіональної фінансової політики// Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки./ ДЕГІ, ІЕПД НАН України – Донецьк: Юго-Восток, 2000.- Вип. 3.- С. 38-41.
8. Моисеева, Н.К. Основы теории и практики функционально-стоимостного анализа [Текст] : учеб. пос. / Н. К. Моисеева, М. Г. Карпунин. — М. : Высш. шк., 2000. — 192 с.
9. Русак Н.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: спр. Пособие / Русак Н. А., Русак В. А.. Минск: Вышэйш. шк., 2007. 309 с.
10. Селезнев В. В. Основы рыночной экономики Украины [Текст] : учеб. пос. /В. В. Селезнев. — 2-е изд., доп. и перераб. — К. : А.С.К., 2002. — 656 с.
11. Финансовый менеджмент: теория и практика: [Учебник]./ Под. ред. Е.С. Стояновой. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Изд. Перспектива, 2007. — 574 с.

Аннотация. В статье исследованы разные взгляды на формулирование экономической категории «капитал предприятия» и уточнено его сущность с точки зрения эволюционного подхода и функционального назначения.

Ключевые слова: капитал предприятия, структура капитала, финансовые ресурсы.

Summary. In the article different looks are investigational to formulation of economic category "capital of enterprise" and his essence is specified from the point of view of evolucional approach and functional setting.

Keywords: capital of enterprise, capital structure, financial resources.

Рецензент д.е.н., професор НУ«ОЮА» Кібік О.М.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 656.025.4

СИНТЕЗ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВІЗНИХ МАРШРУТІВ ДИСТРИБ'ЮТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ

Яковенко В.С., асистент (ДНТУ)

Розглянута процедура формування розвізних маршрутів дистриб'юторських компаній з моменту отримання заявок клієнтів до складання оптимального маршруту доставки товару. Систематизовано математичний апарат методів пошуку мінімальних маршрутів за відстанню.

Ключові слова: план перевезень, маршрутизація, дистриб'юторська компанія.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки розвинених держав неможливий без розвитку транспортних систем, котрі задовольняють першочергові потреби населення, а саме: отримання можливості купувати продукти харчування та побутового вживання, транспортне сполучення між районами міста та інше. Ці

питання постають перед кожною державою постійно, та, в свою чергу, перед дистриб'юторськими компаніями як складовою економічної системи держави, котрі забезпечують пересічне населення товарами народного спожитку та продуктами харчування. Найзручнішим та мобільнішим є автотранспорт, який дає змогу